Dél-afrikai Külügyi Intézet / South African Institute of International Affairs (SAIIA)

A SAIIA statútuma szerint független, nem kormányzati szerv, amelynek célja, hogy elősegítse a nemzetközi kérdések megértését a dél-afrikai polgárok számára. Arra törekszik, hogy tájékoztassa az ország lakosságát Dél-Afrika szerepéről a világban, és ezzel is hozzájáruljon a külpolitikai kérdések nyilvános megvitatásához. A kutatóintézet elsősorban az afrikai kontinens és ezen belül is Dél-Afrika nemzetközi kapcsolataira koncentrál, hatást gyakorol a politikai párbeszédre és döntéshozatalra.

Az intézetet 1934. május 12-én alapították Fokvárosban, létrehozásának gondolata azonban az első világháború utáni párizsi békekonferencia tájára vezethető vissza, amikor gyorsan nyilvánvalóvá vált, hogy békekonferencián napirenden levő kérdések rendezésére nemcsak a Párizsban összegyűlt államférfiakra vár, hanem jelentős szerepet játszik az általuk képviselt országok közvéleménye is. Ettől kezdve a kormányok a külügyek irányításába jobban figyelembe vették az állampolgárok véleményét. Ezzel együtt megjelent a közvélemény szélesebb körű tájékoztatásának igénye, s az erre szakosodott szervezetek világszerte megszaporodtak.

A SAIIA működése négy korszakra bontható: (1) Az alapítástól az 1990-ig tartó hosszú szakasz elején az intézet elsődleges célja konferenciák szervezése és a kutató tevékenység volt. Működését a tagok hozzájárulásaiból finanszírozta, állami támogatást nem kapott. A taglétszám az 1980-as évek végére elérte a 400-at. Harry Oppenheimer, Conrad Strauss, Elizabeth Bradley, John Barratt és sok más résztvevő áldozatos munkája nyomán a szervezet az apartheid sötét éveiben is sikeresen működött. (2) az 1990 és 1996-os időszakban a kutatás került a középpontba. A finanszírozás továbbra is társasági formában zajlott, bár a tagok száma 1985 és 1994 között jelentősen csökkent. Ennek egyik oka a társasági viszonyokban beállt változásokban keresendő, másrészt egyre többen kérdőjelezték meg az intézet szükségességét. (3) Az 1996 és 2002 közötti szakaszban vette kezdetét – legalábbis a rövidtávú kutatási projekteket illetően – a külső finanszírozás felé történő elmozdulás. A legtöbb kutatás ekkortájt Afrikára irányult. Az oktatási szerep erősítése érdekében az intézet egyre több konferenciát, tájékoztatót szervezett, melyekkel a politikai döntéshozókat, az üzleti szférát, a nemzetközi donor közösséget és a civil társadalmat egyaránt célozta. (4) A 2003-tól kezdődött időszakban mind nemzetközi események (pl. a szeptember 11-i terrortámadás), mind a kontinentális kihívások, mint például a NEPAD (Új Partnerség Afrika Fejlesztéséért pánafrikai kezdeményezés, amelyet Thabo Mbeki dél-afrikai elnök indított el 2005-ben), illetve és ezek következményei rávilágítottak az külügyi intézetek működésének fontosságára. Ebben a szakaszban a SAIIA világszínvonalú kutatási intézetté nőtte ki magát. Számos folyóirat, tudományos publikáció – Dél-Afrika külkapcsolatairól, a kormányzás, demokrácia, béke, biztonság, beruházás és kereskedelem aktuális kérdéseiről – is bizonyítja ezt. Ma az intézet bevételeinek 75%-a kutatási tevékenységből származik. A fő kutatási terület jelenleg a kormányzás és fejlesztés együttese. Újra erőfeszítéseket tesznek a testületi tagok számának növelésére is. 2003 óta a SAIIA tevékenységének egyik fő eleme a széleskörű globális és regionális intézményi partnerség kiépítése.

A SAIIA tevékenysége négy nagy területre koncentrálódik. (1) Az oktatás terén az intézet saját kiadványokkal, konferenciák és iskolai programok szervezésével, gya-

kornoki lehetőségek biztosításával vállal szerepet a jövő nemzedékének informálásában. (2) A speciális kutatómunkát szolgálja a legmodernebb környezetben elhelyezkedő intézet, a jól felszerelt könyvtárával és internetes központjával. (3) Az intézet bekacsolódott a think tankek globális hálózatába közös projektek és nemzetközi konferenciák révén. (4) A vezetőképzés tekintetében az intézet szoros kapcsolatban áll a felsőoktatási intézményekkel – különösen a Wits Egyetem Nemzetközi Kapcsolatok Osztályával – és a kormányzati szervekkel. A Konrad Adenauer Alapítvány segítségével tevékenyen részt vesz az ország diplomataképzésében, ösztöndíjakat, nyári egyetemeket szervez külföldön, elsősorban a SADC (Dél-Afrikai Fejlesztési Közösség) tagállamaiban.

A SAIIA jelentős mértékben épít a tagságára, a szolgáltatások széles körét biztosítja azok számára. A szolgáltatásokat különböző kategóriákba sorolja, amelyek a hozzájárulások arányában érhetők el. Természetesen ingyenes kategóriák is léteznek. A tagságnak különböző formái vannak. A vállalati tagsággal rendelkezők az intézet által nyújtott szolgáltatások teljes körét vehetik igénybe (természetesen a befizetésnek megfelelő kategóriákban). A diplomata tagság az országban működő külföldi diplomáciai képviseletek számára biztosít jogosultságot az intézet szolgáltatásaihoz való hozzáférést. Az utóbbi évtizedekben a diplomáciai tagsággal rendelkezők száma nőtt, míg a vállalati tagoké csökkent. A tengerentúli tagság révén a Dél- Afrikán kívüli diplomáciai és konzuli képviseletek számára érhetőek el elektronikus formában az intézet kiadványai. A fiók tagság formájában a SAIIA fióktelepein bejelentett tagsággal rendelkező magánszemélyek, felsőoktatási intézmények oktatói és diákjai, valamint helyi szervezetek veszik igénybe a szolgáltatásokat.

Az intézet történetében és mai életében kiemelkedő szerepet játszik a Jan Smuts Ház névre keresztelt könyvtár, amely a speciális információs központ, ahol a nemzetközi kapcsolatok, politika és közgazdaságtan tárgykörében felmerülő kérdésekre találhat választ a látogató. 1934-ben az intézet alapításakor hozták létre, s azóta folyóiratok és könyvek ezreinek átfogó gyűjteményévé fejlődött. Egyedülálló a maga nemében, hisz az ENSZ publikációi, statisztikái, szerződései, évkönyvei és a Világbank Fejlesztési Központjának információi is elérhetők. A Jan Smuts House azon könyvtárak egyike, melyek az Egyesült Nemzetek „kötelespéldány-státuszát" élvezik. Az ENSZ-gyűjteményt a könnyebb hozzáférés érdekében külön épületben helyezték el, s ott találhatóak a Népszövetség dokumentumai is, melyek ugyan nem teljesek, de hasznos információkat tartalmaznak a szervezet tevékenységéről és határozatairól 1919-es alapításától kezdődően az 1930-as évek végéig. A házon belül az eligazodást korszerű adatbázis segíti, a gyűjtemény viszont csak helyben olvasható, az épület is csak előzetes bejelentkezés után látogatható. A Jan Smuts Ház ad otthont 2004 óta a Martin Edmonds Gyűjteménynek. A közel 2500 kötetből álló gyűjtemény biztonságpolitikai kérdésekkel foglalkozik, maga a szerző, Martin Edmonds, a Lancasteri Egyetem Védelmi- és Nemzetközi Biztonsági Tanulmányok Központjának professzora adományozta az intézetnek a nyugdíjazáskor.

A SAIIA kutatási programja az afrikai kontinens problémáinak kezelésére, ill. megoldására irányul. Ezek közül a legfontosabbak: a kontinens politikai és gazdasági marginalizációja, politikai stabilitása, a fenntartható növekedési pálya biztosítása.

Az intézet a kitűzéseit kutatási előrejelzések, nyilvános vitafórumok, valamint a politikai döntéshozatal befolyásolása révén kívánja elérni. A kutatási agenda tehát főként a politikára irányul, mind globális, mind ország-, illetve régió-specifikus témákban.

A kormányzás és demokrácia témacsoport kutatásainak középpontjában a kormányok, parlamentek, politikai pártok és a civil társadalom irányítási kihívásai állnak. A kutatás három szinten folyik: kontinentális, regionális és bilaterális szinten. Célja annak a felderítése, hogy az érdekeltek mi-

ként játszhatnak érdemi szerepet az irányítás és elszámoltathatóság javításában, s ezáltal a fenntartható fejlődés biztosításában.

A kereskedelem és beruházás témakör szintén a fenntartható fejlődés előmozdítása miatt kiemelt fontosságú. A térségben a két- és többoldalú megállapodások, ill. a Dél-afrikai Vámunió ellenére továbbra is nem tarifális akadályok korlátozzák a kereskedelmet és a beruházásokat. A kutatás az akadályok lebontásának miként jére és a magánszektor szerepének növelésére irányul.

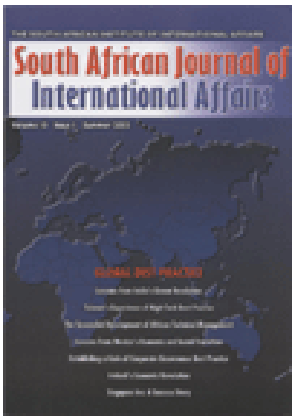
A biztonság és konfliktuskezelés témakörben a terrorizmus és szervezett bűnözés mellett a kontinens fontos biztonságpolitikai kérdései a fel-felvillanó helyi konfliktusok a vizsgálat tárgyai. A gyenge és törékeny helyzetű államok nehezen birkóznak meg ezzel a kihívással, a SAIIA ez irányú kutatásainak célja tehát a politikai döntéshozók és befektetési partnerek tájékoztatása az esetleges megoldási lehetőségekről.

A globális kihívások témakörbe olyan manapság sokat emlegetett témák tartoznak, mint a klímaváltozás, a nemek „harca", a globális kormányzás és a migráció. A szervezet ezeknek a hatékony kezelésére is keresi a megoldásokat.

A dél-afrikai külpolitikai fő irányvonalai témacsoport a Dél-afrikai Köztársaságra, a világ vezető hatalmaira, a térség államaira és a feltörekvőkre egyaránt figyel. A szakirodalomban egyre gyakoribb a BRICSAM-csoportosulás említése. A betűszó a következő államok együttműködési törekvéseire utal: Brazília, Oroszország, India, Kína, Dél-Afrika, ASEAN, Mexikó. Dél-Afrika szerepének erősítése ebben a közösségben az intézet jelenlegi kutatásainak fontos eleme.

Az *Európai Unió–Afrika programot* a Konrad Adenauer Alapítvány indította el 2005-ben a SAIIA keretein belül. A projekt célja, hogy szorosabbra fűzze a kapcsolatot az EU tagállamai és az afrikai kontinens között. Arra törekszik, hogy első kézből nyújtson tájékoztatást az európai Afrikapolitika alakulásáról és fejlessze a két kontinens agytrösztjeinek együttműködését.

Afrika nagy országai (a definíció szubjektív: felfogható földrajzi, gazdasági, demográfiai és akár politikai értelemben is) nemcsak régiójukat, hanem a határaiktól távol eső államokat is képesek befolyásolni, s ez a képesség manapság sajnos inkább negatív, mint pozitív. A tendencia megfigyelhető például a regionális integrációt illetően, amelynek sikeressége Afrika számára különösen fontos lenne, hisz a kontinens államai átlagban kereskedelmük mindössze 10%-át bonyolítják egymással. Az arányszám javítása érdekében a SAIIA munkatársai sokat fáradoznak az afrikai egységtörekvések előmozdításán.

Az intézet számos könyvet, szakfolyóiratot, tájékoztatót, beszámolót publikál. Legfontosabb folyóirata a *Dél-Afrikai Külügyi Folyóirat* (*SAJIA – SA Journal of International Affairs*). Népszerűségét annak is köszönheti, hogy ez az egyetlen ilyen jellegű szaklap a régióban. A *Dél-Afrikai Külügyi Évkönyv* (*SAYIA – SA Yearbook of International Affairs*) 1996 óta évente egyszer megjelenő kiadvány. A maga nemében szintén egyedülálló a szubszaharai Afrikában, hiszen évről-évre igényes összefoglalást nyújt az aktuális statisztikai elemzésekről és külpolitikai információkról üzletemberek, kutatók, politikai döntéshozók és a média számára egyaránt.

Az intézet beszámolóinak és tájékoztatóinak száma meglepően magas, s témáját tekintve is rendkívül széleskörű. Ezek a

kiadványok górcső alá veszik a kereskedelempolitikát, az üzleti életet, a beruházásokat és a fejlesztési projekteket. Számos közülük online változatban is elérhető. Érdemes megemlíteni még az ún. *Országjelentéseket*, amelyek behatóan foglalkoznak az egyes országok politikai, gazdasági, kulturális életével, s így releváns információkat közölnek a világ minden tájáról.

Összességében a Dél-afrikai Külügyi Intézetről elmondható, hogy nagyfokú tudományos igényességgel végzi munkáját, kiadványaival és rendezvényeivel hozzájárul a külpolitika népszerűsítéséhez és a lakosság és a külföld informálásához, ugyanakkor a politikai döntéshozók és az üzleti szféra befolyásolásában is megállja a helyét.

(Bali Alexandra)

Források:

http://www.saiia.org.za/

http://www.kas.de/

http://www.nepad.org/

http://www.sadc.int/

http://www.bricsam.org/